

पूर्वमध्यमा द्वितीयखण्ड वार्षिक परीक्षा 2022-23

विषय कोड : 1008

ज्योतिष एवं वैदिक गणित

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 70

1. उचित विकल्प चित्वा लिखतु— 5×1=5
- (i) “हिबुक” इत्यस्य अर्थमस्ति—
- (क) द्वितीयः (ख) तृतीयः
(ग) चतुर्थः (घ) पंचमः
- (ii) उत्तर दिक् स्वामी अस्ति—
- (क) सूर्यः (ख) बुधः
(ग) शनिः (घ) गुरु
- (iii) कृत्तिका नक्षत्रस्य दोहदं अस्ति—
- (क) माषः (ख) मुद्गः
(ग) तिल (घ) दुग्धं
- (iv) 729 इत्यस्य घनमूलं अस्ति—
- (क) 6 (ख) 7
(ग) 8 (घ) 9

(v) 64 इत्यस्य वर्गमूलं भवति—

(क) 4

(ख) 8

(ग) 12

(घ) 16

2. रिक्तस्थानं पूरणीयम्—

5×1=5

(i) सोमवासरे पाचायां निषिद्धः। (पूर्व दिक्/पश्चिम दिक्)

(ii) अग्निं हुत्वा पूजयित्वा। (विप्रां/देवतां)

(iii) नैऋत्ये हि शिवा रौति तदा न कारयेत्। (वासं/गृहारम्भं)

(iv) आयतस्य तत्सम्बद्धाः पार्श्वाः 16 पादाः, 12पादाः च भवति। तस्य कर्णं

(20/25)

(v) यदि वर्गस्य कर्णः 16 पादः तर्हि तस्य भुजः +

(8 त 2 पाद/8 त 4 पाद)

3. सत्यं/असत्यं लिखतु—

5×1=5

(i) जन्म जन्य सूतके यात्रा करणीयः।

(ii) गृहारम्भे शुक्रास्ते गृहपतेर्धनहानिः।

(iii) नीलकण्ठस्य अनुजः श्रीरामदैवज्ञः अस्ति।

(iv) आयताकार पेटिकायाः दीर्घता 6 सेमी. विस्तार 4 सेमी. तर्हि आयताकार पेटिकायाः परिधिः

20 सेमी.।

(v) $\sqrt{5^2 - 4^2} = 2$

4. सम्यक् मेलनं करोतु—

5×1=5

(i)	रिक्ता तिथिः अस्ति	(1)	$\frac{\text{कर्ण}}{\sqrt{2}}$
(ii)	केन्द्र स्थानं अस्ति	(2)	$\sqrt{2}$ भुज
(iii)	अग्निकोणे योगिनीवासः भवति	(3)	4
(iv)	वर्गस्य कर्णः	(4)	11
(v)	समद्विभुजस्य समत्रिकोणस्य कर्णः	(5)	9

5. एकपदेन उत्तरतु—

5×2=10

- (i) उदीच्यां दिशि कति संख्यकाः शाला ध्रुवाङ्काः ?
- (ii) मार्गशीर्ष मासे गृहारम्भे किं फलम् ?
- (iii) कस्मिन् लग्ने गृह प्रवेशः शुभः ?
- (iv) यदि वर्गस्य भुजः 12 पादः, तर्हि तस्य कर्ण किम् ?
- (v) $\frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \frac{2}{8} = ?$

6. लघूत्तरीय प्रश्नाः —

5×3=15

- (i) उग्रसंज्ञक नक्षत्र नामानि लिखतु।
- (ii) कस्मिन् वासरे सन्धिः शुभः ?
- (iii) सर्वदिक् यात्रा नक्षत्राणि कानि ?
- (iv) यदि समकोणे समकोणं निर्मायन्ते, पार्श्वः 12, 9 पादाः सन्ति, तर्हि क्षेत्रफलम् किम् ?
- (v) आयतस्य क्षेत्रफलं 208 वर्गफिट भवति। यदि तस्य दीर्घता 16 पादः, तर्हि तस्य विस्तारं किम् ?

7. सम्यक् उत्तरतु—

5×4=20

- (i) प्रस्थान क्रमे यात्रा समयः कः ?
- (ii) गृहारम्भे द्वार निषेधं प्रतिपादनीयम्।
- (iii) लक्ष्मीयुक्तं गृहयोगं प्रतिपादनीयम्।
- (iv) यदि वृत्तस्य क्षेत्रफलं 2464 वर्गफिट भवति। यदि $\pi = \frac{22}{7}$ अस्ति, तर्हि तस्य परिधिः वदतु ?
- (v) यदि समभुज त्रिकोणस्य पार्श्व भागः 7 पादः भवति, तर्हि तस्य उर्ध्वता क्षेत्रफलं किम् ?

दीर्घोत्तरीयः प्रश्नाः —

8. वास्तु भूमौ शल्याशल्य ज्ञानं प्रतिपादनीयम्।

1×5=5